

מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת

1. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף ד עמוד ב

ובעלה - מלמד שנקנית בביאה. והלא דין הוא: ומה יבמה שאין נקנית בכסף - נקנית בביאה, זו שנקנית בכסף - אינו דין שנקנית בביאה! אמה העבריה תוכיח, שנקנית בכסף ואין נקנית בביאה. מה לאמה העבריה שאין קנינה לשום אישות, תאמר בזו שקנינה לשום אישות? ת"ל: ובעלה. ולמה לי קרא? הא אתיא לה! אמר רב אשי: משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פירכא, מהיכא קא מייתית לה? מיבמה, מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת, תאמר בזו שאין זקוקה ועומדת? תלמוד לומר: ובעלה.

2. תוספות מסכת קידושין דף ד עמוד ב ד"ה מה ליבמה

מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת - וא"ת הלא אין מועיל לה זקיקתה לענין כסף וא"כ כל זה אכניס בקל וחומר ונימא הכי ומה יבמה שאע"פ שהיא זקוקה ועומדת אין נקנית בכסף ונקנית בביאה אשה שאינה זקוקה ונקנית בכסף אינו דין שנקנית בביאה ולא יזיק לה מה שאינה זקוקה דכי האי גוונא צריך לומר פרק כיצד הרגל (ב"ק דף כה.) דבעי לאוכוחי התם דקרן משלם בחצר הניזק נזק שלם מק"ו דשן ורגל שפטורין ברשות הרבים חייבין ברשות הניזק נזק שלם קרן שחייב ברשות הרבים חצי נזק אינו דין שחייב ברשות הניזק נזק שלם והקשה ר"י התם דאיכא למיפרך מה לשן ורגל דהזיקן מצוי תאמר בקרן שאין הזיקו מצוי ומפרש ר"י התם דלענין חיוב נזק שלם ברשות הניזק לאו חומרא היא למיפרך מינה שהרי אינה מועלת כלום בשן ורגל לחייב חצי נזק ברה"ר כקרן וכל זה אשים בקל וחומר ומה שן ורגל שאע"פ שהזיקן מצוי פטורין ברשות הרבים חייבין ברשות הניזק נזק שלם קרן שאע"פ שאין הזיקו מצוי חייב ברשות הרבים חצי נזק אינו דין שחייב בחצר הניזק נ"ש

3. תוספות הרא"ש מסכת קידושין דף ד עמוד ב ד"ה מה ליבמה

ויש לחלק דחומרא שאנו מוצאים בתורה אין להכניסה בק"ו דמסתבר כיון שנתנה לו תורה חשיבות זה כמו כן יתן בו חשיבות אחר מק"ו, אבל החומרא שאנו אומרים מסברא כמו ההיא דשן ורגל לא אלימא כולי האי וכיון דלא אהני הני חומרות להך מלתא לא אהני נמי למילתא אחריתי, וניחא נמי הכא דהא דיבמה זקוקה ועומדת מילתא דכתיבא באורייתא היא הילכך אין להכניסו בתוך הק"ו: (שכן זקוקה ועומדת. קודם ביאתו דאסירא לזה בלא חליצה וכיון דאית לי' ליבם קנין כל דהוא מקמי ביאה דינא הוא שתקנה בו ביאה. הרמ"ה ז"ל).

4. תוספות מסכת קידושין דף ד עמוד ב ד"ה מה ליבמה

ונראה לר"י דהכי פריך שכן זקוקה ועומדת לביאה כלומר שעיקר מצותה להקים לאחיו שם הילכך נקל לה להקנות בביאה יותר מאשה

5. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף כ עמוד א

אלמנה לכהן גדול. קפסיק ותני לא שנא מן הנשואין ולא שנא מן האירוסין; בשלמא מן הנשואין - עשה ולא תעשה, ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה, אלא מן האירוסין - לא תעשה גרידא הוא, יבא עשה וידחה לא תעשה!

6. תוספות מסכת יבמות דף כ עמוד א ד"ה יבא

יבא עשה וידחה לא תעשה - הקשה ריב"א בפ"ב דסנהדרין (דף יט. ושם) דכיון דאין אשה מתעברת מביאה ראשונה כדאמר בסוף פ' ד' אחין (לקמן ד' לד. ושם) היאך תתיבם דבביא' ראשונה ליכא הקמת שם וביאה שניה אסירא ליה כדאמר לקמן גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה ואר"י דלא קשה מידי דלא בעינן שתהא ראויה להקמת שם אלא שהיבמה והיבם יהו ראוין להקמת שם ולא ממעטינן אלא אילונית וסריס שאינן ראוין לילד לעולם אבל ביאה שאין יכולה להתעבר בה לא ממעטי כיון שהאשה או היבם ראוין לבסוף להוליד דאל"כ תיקשה היאך קטנה מתייבמת לרבנן וגם לרבי מאיר היתה מתייבמת אי לאו חששא דשמא תמצא אילונית ובפרק ב"ש (לקמן דף קיא:) תנן קטן הבא על הגדולה תגדלנו ובפ' הבא על יבמתו (לקמן נה:) נמי מרבינן דנקנית בביאה שלא כדרכה והעראה אף על פי שאין מתעברת בה.

7. תוספות ישנים מסכת יבמות דף כ עמוד א

(א) ואף על גב דלקמן אצטריך קרא לקטן למימר שתגדלנו שמא מיניה ילפינן בעלמא א"נ שאני קטן דאינו בר הקמת שם כלל בעודנו קטן אבל אותה הבתולה לאחר ביאה ראשונה איכא בה הקמת שם.

8. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף כ עמוד ב

אלא אמר רבא: אלמנה מן האירוסין נמי עשה ולא תעשה הוא, דכתיב: קדושים יהיו לאלהיהם. ממזרת ונתינה מאי איכא למימר? כתיב: והתקדשתם. אי הכי, כל התורה כולה נמי עשה ולא תעשה הוא, דכתיב: והתקדשתם! אלא אמר רבא: גזירה אלמנה מן האירוסין אטו אלמנה מן הנשואין. ממזרת ונתינה מאי איכא למימר? גזירה במקום מצוה אטו שלא במקום מצוה. אלא מעתה, אשת אחיו מאביו לא תתייבם, גזירה משום אשת אחיו מאמו! ייבום בנחלה תלא רחמנא, מידע ידיע. אשה שאין לה בנים לא תתייבם, גזירה משום אשה שיש לה בנים! בבנים תלא רחמנא, מידע ידיע. אשת אחיו שהיה בעולמו לא תתייבם, גזירה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו! בישיבה תלא רחמנא, מידע ידיע. כל הנשים לא תתייבמנה, גזירה משום אילוניות! לא שכיחא. ממזרת ונתינה נמי לא שכיחא! אלא אמר רבא: גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה.

9. תוספות מסכת יבמות דף כ עמוד ב ד"ה אטו

אטו ביאה שנייה - לאו דוקא נקט ביאה שנייה דהא אפילו גמר ביאה ראשונה אסור דיבמה נקנית בהעראה והו"מ למימר גזירה אטו גמר ביאה

10. חידושי הרמב"ן מסכת יבמות דף כ עמוד ב

ואף על פי שמשעה שהערה בה קנאה מ"מ איתה למצוה עד גמר ביאה דיבמה יבא עליה גמר ביאה משמע אלא שריבה הכתוב אף העראה, ובמסכת קידושין בפ"ק מפורש לנו יותר מזה.

11. תוספות מסכת קידושין דף ד עמוד ב ד"ה מה יבמה

וה"ר אלעזר משזנ"א פ"י שכן זקוקה ועומדת שביאה זו אינה עושה אלא גומרת קדושי ראשון ומשום דאשכחן ביאה גומרת לא נאמר שתקנה תחלת קנין

12. תוספות הרא"ש מסכת קידושין דף ד עמוד ב

מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת. וא"ת והא אין מועיל זיקתה לענין כסף ונימא ק"ו הכי ומה יבמה אף על פי שזקוקה ועומדת אינה נקנית בכסף ונקנית בביאה אשה שאע"פ שאינה זקוקה נקנית בכסף אינו דין שנקנית בביאה ולא יזיק לה מה שאינה זקוקה, וכה"ג אמרינן בפ"י כיצד הרגל, בשלמא רוב פירכות שבתלמוד שהן מעין חומרות הק"ו ניחא כגון מה ליבמה שאינה נקנית בשטר, מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף, מה לכסף שכן פודין בו הקדשות, וכיון שמצינו בה חומרא לענין זה הדין יש ליתן בה חומרא אחרת מענין אותו הדין, ומיהו הכא נמי י"ל דהך פירכא הויא מעין הדין דמה ליבמה שכן זקוקה ועומדת לביאה הילכך בקל יקנה בה ביאה יותר מבאשה אבל גבי כסף לא מהני לה זקוקה ועומדת, ומיהו אשכחן בכמה דוכתי בפ"ק דזבחים גבי חוץ מן החטאת דפריך מה לחוץ לזמנו שכן כרת, ובפ"י שור שנגח ד' וה' מה לאיש ואשה שכן חייבים במצות, ובפ"י החובל מה לאשה שכן אינה במילה, ויש לחלק דחומרא שאנו מוצאים בתורה אין להכניסה בק"ו דמסתבר כיון שנתנה לו תורה חשיבות זה כמו כן יתן בו חשיבות אחר מק"ו, אבל החומרא שאנו אומרים מסברא כמו ההיא דשן ורגל לא אלימא כולי האי וכיון דלא אהני הני חומרות להך מלתא לא אהני נמי למילתא אחריתי, וניחא נמי הכא דהא דיבמה זקוקה ועומדת מילתא דכתיבא באורייתא היא הילכך אין להכניסו בתוך הק"ו: (שכן זקוקה ועומדת. קודם ביאתו דאסירא לזה בלא חליצה וכיון דאית לי' ליבם קנין כל דהוא מקמי ביאה דינא הוא שתקנה בו ביאה. הרמ"ה ז"ל).

13. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף יד עמוד א

ובמיתת היבם. מנלן? ק"ו: ומה אשת איש שהיא בחנק - מיתת הבעל מתירתה, יבמה שהיא בלאו - לא כל שכן. מה לאשת איש שכן יוצאה בגט, תאמר בזו שאינה יוצאה בגט? הא נמי יוצאה בחליצה. אלא, מה לאשת איש שכן אוסרה מתירה! אמר רב אשי: הא נמי אוסרה מתירה, יבם אוסרה, יבם שרי לה.

14. מרדכי מסכת יבמות פרק מצות חליצה [רמז נז]

וע"כ צריך עדות ברורה על מספר שני להחזיקו בגדול וגם צריך לבודקו וגם היתר יבמה לשוק היא ערוה כשמואל ורב דאמרי תרוייהו פרק האשה רבה בעניותונו צריכה גט והולד ספק ממזר ואין דבר שבערוה פחות משנים

15. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף קד עמוד ב

ומעשה באחד שחלץ בינו לבינה בבית האסורים, ובא מעשה לפני רבי עקיבא והכשיר.

16. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף קה עמוד ב

מעשה שחלצו וכו'. בינו לבינה מי ידענא? אמר רב יהודה אמר שמואל: ועדים רואין אותו מבחוץ

17. חידושי הריטב"א מסכת יבמות דף קה עמוד ב ד"ה בינו לבינה

בינו לבינה מנא ידעי'. פי' דבהודאתן לא סגי ואעפ"י שבידו לחלוץ וכדאמרינן התם (ב"ב קל"ד ב') בבעל שאמר גרשתי את אשתי שאפילו להבא אינו נאמן לגמרי וכדאמרינן התם זיל חוש לה, ויש שפירשו דה"ק מנא ידעי' דהרי אין דבר שבערוה פחות משנים, וכי אמרינן לעיל (ק"ב ב') שמא חלצה סנדל של א' מהם, בפני עדים קאמר, ומאי דפרכי' הכא מנא ידעינן לאו דוקא אלא ה"ק מנא ידעי' דמהניא, שאפילו הם מודים ויהיו נאמנים אלינו אין זה כלום כיון שהיה בינו לבינה ובלא עדים, והרי זה כאומר גרשתי את אשתי בלא עדים או קדשתיה בלא עדים שאינו כלום, ונכון הוא.

18. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף לו עמוד ב

רשב"ג אומר: כל ששהא באדם ל' יום - אינו נפל; הא לא שהא - ספיקא הוי

19. תוספות מסכת יבמות דף קיט עמוד א ד"ה מחוורתא

והא דארשב"ג כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספיקא הוי אפילו נפל מן הגג או אכלו ארי בפרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלו. ושם) וקיימא לן התם כוותיה אף על גב דרוב אינם נפלים וכן תוך ח' ימים בבהמה אסר התם ולא אזלינן בתר רובא התם משום שלא יבא להקל בערוה והצריכוה חליצה במת תוך שלשים ולא רצו לסמוך על הרוב להתירה לשוק בלא חליצה שלא יאמרו העולם שפיהק ומת ויבא לידי לעז וקלקול

20. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף קד עמוד א

חלצה בלילה - חליצתה כשרה, ורבי אלעזר פוסל... והכא בהא קמיפלגי, מר סבר: חליצה כתחלת דין דמיא, ומר סבר: חליצה כגמר דין דמיא.

21. חידושי הריטב"א מסכת קידושין דף ד עמוד ב ד"ה מה

ואיכא למימר דהכי קאמרינן דהא דביאה קונה ביבמה ולא כסף לאו משום חומרא דביאה הוא אלא משום דהתם כיון שהיא זקוקה ועומדת הרי היא כארוסה וביאה שלה עושה נשואין מה שאין כן בכסף שאינו עושה נשואין, אבל בזו שהיא תחלת קנין ואירוסין מנין לנו דביאה עדיפא אדרבה אימא לך דבזו שהיא תחלת קנין כסף עדיף טפי, ואימא לך דביאה ראויה לגמור ולא לקנות לכתחלה שכן היא לעולם גמר מעשה, וכסף ראוי לקנות בו לכתחלה ולא לגמור

22. רמב"ם הלכות יבום וחליצה פרק א הלכה א

מצות עשה מן התורה שייבם אדם אשת אחיו מאביו בין מן הנשואין בין מן האירוסין אם מת בלא זרע שנ' +דברים כ"ה ה'+ ובן אין לו יבמה יבוא עליה, מן התורה אינו צריך לקדש יבמתו שזו אשתו היא שהקנו לו מן השמים אלא יבוא עליה וכתובתה על נכסי בעלה שמת.